

- Peterson institute for international economics. – USA. – 12 May 2004.
79. Matuszak S. How Ukrainian oligarchs view economic integration with the EU and Russia [Електронний ресурс] /S. Matuszak. – Режим доступу: <<http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2011-09-14/how-ukrainian-oligarchs-view-economic-integration-eu-and-russia>
80. Gatev I. The EU's New Neighbourhood Policy towards Ukraine. European Foreign Security Policy Conference [Електронний ресурс] / I. Gatev. – Режим доступу: <http://www.lse.ac.uk/Depts/intrel/EFPC/Papers/Gatev.doc>
81. Russia battles with Europe over Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://eurodialogue.org/Russia-battles-with-Europe-over-Ukraine>
82. Trenin D. Russia, the EU and the common Neighbourhood / D. Trenin // Center for European Research. London. – 2 September 2005.
83. Moroney J. EU-Ukrainian Relations: Prospects and Possibilities. European Security and Post-Soviet Space: Integration or Isolation? / J. Moroney // Conflict Studies Research Centre. – December 2002. – P.104.
84. Franke A. The European Union's Relations with Ukraine and Azerbaijan / A. Franke, A. Gawrich, I. Melnykovska, R. Schweickert // Post-Soviet Affairs. – 2010. – Vol.26. – P. 149–183.
85. Iwanski T. Ukraine: between the European Union and the Customs Union [Електронний ресурс] / T. Iwanski // Center for Eastern studies. EastWeek. – Режим доступу: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/eastweek/2012-12-12/ukraine-between-european-union-and-customs-union>
86. Azarov M. Ukraine could cooperate with Customs Union and EU [Електронний ресурс] / M. Azarov. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/azarov-ukraine-could-cooperate-with-customs-union-and-eu-317740.html>
87. Ukraine's participation in Customs Union incompatible with European integration, says European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.interfax.com.ua/news/general/133449.html#.UTsIFdbclc0>
88. Ukraine and the European Union: An awkward partnership. A deadline of May for reform in Ukraine is unlikely to be met [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/europe/21572830-deadline-may-reform-ukraine-unlikely-be-met-awkward-partnership>
89. Samokhvalov V. Relations in the Russia-Ukraine-EU triangle: zero-sum game or not? / V. Samokhvalov // Institute for security issues of the EU. Occasional Paper. – No. 68. – 1 September 2007
90. Prodi R. A Wider Europe – A Proximity Policy as the key to stability. A speech at the „Peace, Security and Stability – International Dialogue and the Role of the EU” / R. Prodi // Sixth ECSA World Conference. Brussels. – 5–6 December 2002.

УДК 316.012

Сухонос О.В.

Харківській національний університет
імені В.Н. Каразіна

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ 3.0 І УКРАЇНСЬКА МОДЕРНІЗАЦІЯ

Здійснено спробу визначити вплив якісно нового виду сучасної глобалізації та модернізації на розвиток України. В процесі розвитку всі суспільства зустрічаються з цими явищами, однак з'являється проблема вибору між внутрішніми процесами та зовнішніми. розглянуто коротку історію, можливі наслідки та результати для України в межах даних процесів.

Ключові слова: глобалізація 3.0, модернізація, корпоратизм, види співпраці, неокорпоратизм, Інтернет, інновації, Україна

Сухонос О.В.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ 3.0 И УКРАИНСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ

Предпринята попытка определить влияние качественно нового вида современной глобализации и модернизации на развитие Украины. В процессе развития все общества сталкиваются с этими явлениями, однако появляется проблема выбора между внутренними процессами и внешними. рассматривается краткая история, возможные последствия и результаты для Украины в пределах данных процессов.

Ключевые слова: глобализация 3.0, модернизация, корпоратизм, виды сотрудничества, Интернет, инновации, Украина

© Сухонос О.В., 2013.

Sukhonos O.V.

GLOBALIZATION 3.0 AND UKRAINIAN MODERNIZATION

The paper attempts to effect qualitatively new type of modern globalization and modernization on development of Ukraine. All societies face this phenomenon in the process of their development, though an issue of choice between the internal and external processes emerges. The article considers a brief history, possible results and consequences of these processes for Ukraine.

Key words: globalization 3.0, modernization, corporatism, forms of cooperation, Internet, innovation, Ukraine

Тематика глобалізації та модернізації є досить поширеною. На сьогоднішній день існує достатня кількість робіт, присвячених глобалізації, її сучасному виміру. Це перш за все роботи Д. Хелда, У. Бека, О. Шпенглера, Е. Тоффлера, Б. Анкіна Б., А.Гаврова, Т. Фрідмена. Серед них слід виокремити цікаву роботу Томаса Фрідмена, присвячену аналізу сучасної глобалізації – глобалізації 3.0. Однак, зазначимо, що коли в світі вже аналізували феномен глобалізації, то в українські науковці до цієї тематики звернулися лише на початку 1990-х років. Проте й досі в Україні відсутнє визначення глобалізації 3.0, а також його розгорнутий аналіз.

Сучасний світ вже не являє собою взаємозв'язок або наявність, одних лише тільки державних утворень. Сучасний світ – складний. Причиною тому є масштабність процесів, які зароджувалися протягом століть, однак свого колосального розширення досягли саме в епоху Постмодерну. Паралельно з глобалізацією відбуваються модернізаційні процеси, які спричинюють перетворення у всіх сферах суспільства, держави. Саме в ХХІ ст., процеси глобалізації та модернізації досягли свого апогею. Глобалізаційні процеси впливають на розвиток і становлення абсолютно всіх держав. Сучасне визначення глобалізації, а саме – глобалізації 3.0, набуває свого поширення й на території України. Необхідність вирішення найважливіших завдань – вихід на світовий рівень і водночас збереження суверенітету та модернізація власних інститутів, – ставить великий знак питання для майбутнього розвитку української держави.

Метою статті є спроба визначити та розкрити головний зміст, наслідки сучасної епохи у вигляді глобалізації 3.0 та модернізації в українській державі.

Об'єктом роботи є глобалізація 3.0 та нові види співпраці: аутсорсинг, інсорсинг, офшоринг, які поступово пронизують головні сфери життєдіяльності України. Процес глобалізації в українських умовах

позначається на специфіці модернізаційних перетворень.

Феномен глобалізації 3.0 був представлений Т. Фрідменом. Якщо головним чинником глобалізації 1.0 були країни, а глобалізації 2.0 – ТНК, то для глобалізації 3.0, яка розпочинається після 2000 року, характерним „є нововідкрита здатність індивідів співпрацювати й змагатися глобально” [1, с.9]. Тобто нове програмне забезпечення та розповсюдження мережі Інтернет й призело до того, що ми маємо на сьогодні – глобалізацію 3.0. Кожен індивід глобалізує себе саме завдяки ПК та Інтернету. За словами Б.Гейтса, тепер кожен має „інформацію на кінчиках власних пальців” [цит. за: 1, с. 32]. На Заході технології використовували здебільшого для розвитку та підвищення продуктивності праці, однак це призводило до горизонтального поширення спілкування між людьми як на Заході, так і на Сході.

Завдяки розвитку технологій з'являються нові форми співпраці, які цікаві кожній державі, малій чи великій компанії, окремим індивідам. Легка віддача та прийняття інформації на персональні комп'ютери не має бар'єрів. Доба глобалізації 3.0 сплющує світ, завдяки новим формам співпраці, причому, „інформаційний бум” лише набирає обертів (розвиток безпроводних технологій: 3G та 4G Інтернет), зокрема й в Україні.

Країни Заходу еволюційним шляхом прийшли до глобалізації 3.0, починаючи з корпоратизму. Українська держава, досить тривалий час перебування під владою Росії (самодержавної, тоталітарної), успадкувала певні риси радянської політичної культури. Після здобуття незалежності країна робила самостійні кроки у процесі розбудови власної держави. Здійснюючи трансформацію, держава використовувала досвід різних поколінь та досвід інших держав.

Друга політична трансформація дала поштовх поширенню такого явища як „корпоратизм”, а воно у свою чергу є однією з основ сучасної глобалізації. Хоча

корпоратизм розглядали як явище, невідповідне демократії, приписуючи до його основних характеристик участь у політичному житті організацій, а не окремих індивідів; зростання впливу професійних представників специфічних інтересів на шкоду громадянам; привілейоване становище деяких асоціацій та їх більш широкі можливості впливу на прийняття рішень; заміна конкуренції інтересів їх монополією в певних сферах [2], тим не менш, корпоратизм і його різновид у вигляді „Стандестаата”, призвів до зародження капіталістичних відносин і демократичних практик. У XIII ст. в Європі (Швеція, Нідерланди) була поширена система політичного управління – Стандестаат, що базувався на співпраці короля і різних станів в управлінні територією, був узаконений, з яскраво вираженим спадковим впливом. Якщо за феодальних системи суспільних відносин, коли ще не була подолана роздробленість, виникали нові організації влади, зокрема, монархії [3], то співпраця між королем і станами, при Стандестаате, призвела до дуалізму влади. Тобто влада зосереджувалася в руках відносно автономних центрів, що не є характерним для унітарної держави. Для середньовічних міст це означало більшу свободу, зменшення феодальних обмежень на торгівлю та інші економічні зв'язки із зовнішнім світом. Стандестаат не тільки розширив горизонти економіки міст, сприяючи поширенню капіталізму, але й зіграв вагомий роль у формуванні „нації-держави”. У XIX столітті активізувалися процеси націобудівництва, модернізаційна хвиля охопила більшість країн. Однак ідея централізації влади та її легітимність, вимагали саме унітарної держави, з єдиною мовою, грошовою системою і законодавством, на відміну від Стандестаата, з його дуалізмом. Монополія на владу була підтримана поширеними капіталістичними формами виробництва, а „нація-держава” сприяла розвитку цих форм. Капіталізм, що спричинив поширення демократичних практик, вимагав і нового змісту корпоратизму, корпоратизму з ліберальним підтекстом або неокорпоратизму. З одного боку, йде проникнення суспільства в державу, коли через владні структури лобюються корпоративні інтереси, набуваючи властивості, подібні громадським, з іншого боку, відбувається проникнення держави в суспільство [4]. Неокорпоратизм представлений і державою, і корпораціями, які добиваються

поставлених цілей, просуваючи свої інтереси. Однак тут мова йде не тільки про державу і корпорації, а й про трудовий ресурс, тобто – суспільство (кожен переслідує свої інтереси, однак діють згідно з правилами, з метою збереження свого політичного організму). Але все це змушує всі три сторони узгоджувати інтереси, щоб зберегти і упорядкувати своє політичне існування. На сьогодні – поширення нових видів співпраці і масштабних процесів, таких як, глобалізація з її індексом 3.0, а також широка мережа транснаціональних корпорацій сприяють мобільності капіталу, відбувається інтернаціоналізація продуктів, тобто їх адаптація до будь-якого місця на планеті, до будь-якого суспільства, культури (пов'язано з інноваціями і розвитком технологій, їх програмним забезпеченням). Це сприяє переходу корпорацій за рамки держави. Такого роду відносини характерні для глобалізації 3.0 з її видами співпраці: аутсорсинг, інсорсинг, офшорінг і т.п.

Україна ж має інший часовий вимір, іншу лінію розвитку, яка характерна для індустріального суспільства, ніж інформаційного, сучасного; тобто цивілізаційне відставання. Розпад СРСР, початок самостійного розвитку і навздогінний характер модернізації у пострадянських країнах – усе це разом позначилося на специфіці інституційних змін, у тому числі й державного управління. В європейських країнах поширена демократія контролю, контролю з боку суспільства, різних структур (груп інтересів, громадянського суспільства), Україна ж перебуває на шляху розвитку демократії участі, громадянське суспільство все ще знаходиться на самому нижньому рівні. Тим більше, в Україні є отримані у спадок від Радянського Союзу, елементи своєрідного корпоратизму, які, швидше за все, можна охарактеризувати як клановість притаманну не демократичному, а традиційному суспільству [4]. Неокорпоратизм для України можливий у випадку чітко вибудованої лінії як у політиці, так і економіці за погодженням інтересів бізнесу, корпорацій, суспільства і держави. При цьому саму лінію поведінки і правил гри має встановлювати держава, беручи при цьому до уваги інтереси зацікавлених груп. Потрібно враховувати процеси всередині країни (модернізувати сфери життя суспільства) і поза неї (глобалізаційні процеси, геополітичну ситуацію і т.п.). Однак головним рушієм процесу – є

побудова збалансованої політичної системи країни. Глобалізація 3.0 створила нові види співробітництва, а отже, існує необхідність і модернізації інститутів української держави. Саме якісна зміна економічних відносин, удосконалення техніки та інновації сприяли появі нових видів співробітництв, які, у свою чергу, відкрили можливість для розгородження державних кордонів. Для збереження своїх функцій державного правління (мова про субполітику), Україні необхідна модернізація в межах своєї території. Найбільш стратегічно важливі галузі економіки повинні бути під контролем держави, щоб не допустити повторного олігархічного зрощування власності і влади. Держава має створити правову нішу для легітимного функціонування підприємницьких спілок та асоціацій з метою впливу на політику державних інститутів і визначити, з одного боку, допустимий оптимум цього коридору економічної свободи, а з іншого – максимально вмонтувати механізми ринкового саморегулювання в структури реалізації функцій держави.

Модернізація є об'єктивною підставою глобалізації. Тенденція розвитку співробітництва характерна для всього світу, в тому числі і в Україні є аутсорсингові компанії. Досить поширеними формами аутсорсингу на території країни є технічний і технологічний (аутсорсинг центрів обробки даних – ЦОД) [5], офшорний аутсорсинг (розробка програмного забезпечення на замовлення), ІТ-сервіси, колл-центри та ін. Найбільшими замовниками послуг з ІТ-аутсорсингу виділяють фінансовий, банківський сектор (76%), ІТ та телекомунікаційні компанії (58%), торгово-роздрібний сектор (31%), комунальний сектор (29%) та промисловість (20%) [5]. Більшість аутсорсингових компаній розташовані у великих містах України: Київ, Харків, Дніпропетровськ, Донецьк, Одеса, а також Львів. З 2011 року зростає інтерес молодих людей України до цього напрямку в економіці, разом із тим зростає і кількість спеціалізованих на аутсорсингу, інсорсингу компаній. Надходять замовлення з розробки програмного забезпечення, а також комп'ютерних ігор з країн Західної Європи та Америки. Відбувається зростання кількості місць в колл-центрах. Україна є аутсорсером (виділення в бізнесі допоміжної для інших організацій сфери надання послуг, що є для інших організацій допоміжними) в таких кампаніях: Яндекс, Бегун (російський сервіс контекстної реклами за ключовими словами

на майданчиках Рунета), Google, Amazon, Prom.ua (Всеукраїнський торговельний центр), Allegro group.

Останніми роками офшоринг став істотним чинником світової економіки і чинить значний вплив на економічну політику багатьох країн. Як правило, послуги повинні вироблятися в момент і в місцях їх споживання. Але розвиток інформаційно-комунікаційних технологій надає все більше можливостей виробляти послуги в будь-якому одному місці, а споживати – у будь-якій точці планети, себто експортувати послуги на зовнішні ринки. Офшорне програмування, на ринку ІТ-аутсорсингу, передбачає розробку програмного забезпечення на замовлення іноземних компаній, зокрема, замовлення надходять або в повному обсязі (тобто передача всієї роботи), або – певні бізнес-пректи на виконання. За експертними оцінками, Україна надає іноземним суб'єктам господарювання послуги з розроблення програмного забезпечення на суму від 38,5 до 200 млн. дол. США. При цьому не враховані доходи від розробки комп'ютерних ігор, які оцінюються приблизно у 48 млн.дол. США. Слід зазначити ще деякі негативні риси, які гальмують розвиток офшорингу в Україні: по-перше, – це неготовність, приблизно 80% студентів до практичної роботи після закінчення навчальних закладів, а також низький рівень знання іноземної мови (зокрема, англійської) у регіонах країни. З одного боку, іноземні замовлення підтримують українську науку, зокрема галузеву, з іншого – Україна в особі розробників втрачає авторські права на створену інтелектуальну власність (ІВ) і домінуючу частину додаткової вартості, створеної ІВ [6]. Інсорсинг також має місце на ринку України; якщо аутсорсинг розподіляє функції за межі компанії, то інсорсинг не виходить за її межі. Слід зазначити, що інсорсинг є не тільки видом співпраці в глобальному світі, але й технологією ведення бізнесу, наприклад, 1) велика компанія, що спеціалізується на проведенні навчальних тренінгів для людей, охочих влаштуватися на роботу, прагне забезпечити своє виживання і конкурентоспроможність за рахунок проведення внутрішньофірмових тренінгів, 2) така кампанія як UPS надає послуги з транспортування товарів і послуг невеликим, середнім фірмам і великим компаніям (Toshiba, Ford ін.).

Ринок України з нових видів співпраці, зокрема, аутсорсингу, досить молодий –

понад 300 компаній. Однак він має бути і досить швидко пристосовується до реалій у самій державі. Незважаючи на ряд переваг аутсорсингу як нового виду співпраці: підвищення прибутковості бізнесу, конкурентоспроможність компанії, що користуються послугами аутсорсера [7, с.1-6], підвищення якості і керованості, зниження витрат, гнучкість самої системи (реакція на зміну на ринку праці, швидка реорганізація), зростання бізнесу, використання інновацій і передових технологій, а також досвід інших держав, зокрема США та Західної Європи, – в Україні існують такі проблеми, як: 1) непрозорість, закритість ринку. Відсутність значної кількості публічних проектів; 2) відсутність регламентів, стандартів і нормативної бази, що сприятиме підтриманню довгострокових відносин між постачальником і замовником; 3) дефіцит кваліфікованих кадрів. В Україні щороку випускається близько 30 тисячі фахівців комп'ютерних спеціальностей. Зараз, за деякими оцінками, в індустрії працює близько 300 компаній і понад 12 тисяч фахівців. Але цього явно недостатньо; 4) висока вартість праці ІТ-фахівців для внутрішнього ринку; 5) питання забезпечення інформаційної безпеки [5]; 6) можливість втрати контролю над власними ресурсами, оскільки характерним є дистанційність керівництва від частини діяльності компанії, тобто, існує можливість прийняття неадекватних та непередбачуваних рішень.

Розвиток нових видів технологій та співпраць в Україні: аутсорсинг, офшорінг, інсорсинг, вказують на те, що держава увійшла в добу глобалізації 3.0. Не маючи досвіду неокорпоративних взаємин, глобалізація створює умови корпоративного співіснування держави та корпорацій, але злиття влади та економічної еліти гальмує модернізаційні процеси в межах країни. Якщо еволюція від Стаандестату, призвела до корпоративізму, неокорпоративізму, а згодом до глобалізації 3.0, тобто процеси державного та економічного управління вийшли за межі держав, при цьому набувши іншого характеру, який обумовлений розвитком технологій, то в Україні лише починають впроваджуватися нові види співпраці. Проте все ще не вирішені питання

модернізації самої країни: збільшення кількості вітчизняних корпорацій та мінімальна увага до малого й середнього бізнесу мають негативні риси. При цьому, розвиток мережі Інтернет, інновацій, та „вибух” ІТ-технологій, розкривають горизонти розвитку малих підприємств, спираючись на всесвітній (розвиток). Це свідчить, що Україні потрібна модернізація, трансформація інститутів політики, економіки, розвиток громадськості, з оглядом на світові практики. Процес глобалізації не має бути головним чинником модернізації країни. Глобалізаційні процеси протікають паралельно з модернізаційними, але мають різні види спрямованості: внутрішні та зовні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фрідмен Т. Світ плоский / Т. Фрідмен . – Київ: „Акта”, 2008. – 664 с.
2. Тургаев А. Политология. Корпоративизм и неокорпоративизм [Електронний ресурс] / А. Тургаев. – Режим доступу: http://finlib.biz/politologiya_730/114-korporativizm-neokorporativizm.html
3. Феодальное государство [Електронний ресурс] // Советский юридический словарь ; под. ред. С. Братусь, Н. Казанцев, С. Кечекьян и проч.; Национальная Юридическая энциклопедия. – Режим доступу: <http://determiner.ru/dictionary/630/word/feodalnoe-gosudarstvo>
4. Неокорпоративное государство. Новости. com. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hoboctu.com/ru/article/5511-gosudarstvo/>
5. Чайковська М. Інноваційні бізнес-моделі ІТ-ринку України в умовах трансформаційної економіки / М. Чайковська // Зб. науч. раб. Вип. 10. – Переяслав-Хмельницький: ДПУ, 2011. – С. 163-170.
6. Андрощук Г. Наука и инновации. Комитет по вопросам науки и образования Верховной Рады Украины / Г. Андрощук. – Киев: Управление интеллектуальной собственностью при офшоринге: аспекты экономической безопасности. – 2011.– Т. 7 . – № 1. – С. 53-70.
7. Аникин Б. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента: учеб. пособие / Б.А. Аникин, И.Л. Рудая. – М.: Инфра-М, 2007. – 288 с.